

अर्थ

संपादक—प्रो. वा. गो. काळे

सहसंपादक—श्री. वा. काळे

वर्ष ११

पुणे, बुधवार तारीख १४ नोव्हेंबर, १९४५

अंक ४५

श्री—श्री—श्री—श्री—श्री

श्री
दी बृहन्महाराष्ट्र शुगर सिंडिकेट
लिमिटेड, पुणे २.
श्री

श्री
नवीन शेअर विकण्याकरतां एक्झॅमिनर ऑफ कॅपिटल इश्यूज,
न्यू दिल्ली, ह्यांचेकडे अर्ज केला असून
पत्रव्यवहार चालू आहे.
श्री

श्री
युद्धोत्तर कालांत सिंडिकेटच्या सर्वांगीण
वाढीच्या योजना आखल्या जात आहेत.
श्री

श्री
कंपनीने ऑर्डिनरी शेअरवर १० टक्के
डिव्हिडंड दिले आहे.
श्री

सी. जी. आगाशे आणि कं.,
मॅनेजिंग एजंट्स.

श्री—श्री—श्री—श्री—श्री

विविध माहिती

निवडणुकीसाठी पेट्रोल

येत्या निवडणुकीसाठी ज्यास्त पेट्रोल लागेल, त्याचा पुरवठा करण्याची व्यवस्था हिंदुस्थान सरकार करित आहे.

डॉलर्स वावयास नकोत, म्हणून आगबोटींचा मार्ग बदलला

पनामा कालव्यांतून जाणाऱ्या आगबोटींना अमेरिकेस डॉलर्सच्या नाण्यांत पट्टी घावी लागते, ती टाळण्यासाठी न्यूझीलंड व ऑस्ट्रेलियाकडून येणाऱ्या आगबोटींनी त्या कालव्यांतून येण्याचे टाळावे, अशी सूचना ब्रिटिश सरकारने दिली आहे. न्यूझीलंडकडून येणाऱ्या आगबोटी ह्यापुढे केपहॉर्न मार्ग इंग्लंडकडे जातील. काही प्रसंगी त्यांस सुएझचा कालवाहि उपयोगांत आणतां येईल. ऑस्ट्रेलियाकडून येणाऱ्या, कोळशावर चालणाऱ्या आगबोटी केप ऑफ गुड होप मार्ग आणि तैलावर चालणाऱ्या आगबोटी सुएझ मार्ग प्रवास करतील. १९४० साली पनामा कालव्याचा उपयोग करणाऱ्या आगबोटींनी एकूण २ कोटी, १२ लक्ष डॉलर्स पट्टी भरली, त्यापैकी ब्रिटिश आगबोटींनी ५० लक्ष व अमेरिकन आगबोटींनी ७५ लक्ष डॉलर्स दिले. त्यावधी १०७३ ब्रिटिश आगबोटी त्या कालव्यांतून गेल्या.

ब्रिटिश कोळसा बाजारपेठेस लुकणार

ब्रिटिश कोळशाची निर्गत फारच रोडावली आहे. वेल्समधील कोळसा युद्धापूर्वी मोठ्या प्रमाणावर युरोपकडे जात असे. आतां अमेरिकेने ती बाजारपेठ मिळविली आहे. हिवाळ्यांत अमेरिका ६० लक्ष टन कोळसा युरोपांत पाठविणार आहे. त्यापैकी फ्रान्स दरमहा ४ लक्ष टन व इटली ३ लक्ष टन कोळसा घेईल. वेल्समधील ही पूर्वीची मोठी गिऱ्याइकें एकदां अमेरिकेने मिळविली म्हणजे ती पुनः ग्रेट-ब्रिटनला परत कशी मिळणार ?

कूपर इंजिनारिंग लि.

मेसर्स वालचंद आणि कं. लि. च्या मॅनेजिंग एजन्सीखालील वरील कंपनीने गेल्या वर्षी २,१०,००० रुपयांचा घसारा काढून १,३७,२१४ रुपये नफा मिळविला. त्यांत गेल्या वर्षीचा शिलकी नफा (१४,१०० रु.) मिळविला म्हणजे १,५१,३१४ रुपये होतात. त्यांतून ७% करमाफ डिबिटिड देण्यास १,४७,००० रुपये लागले. मॅनेजिंग एजंटंनी आपले ३४,८४५ रुपयांचे हक्काचे वेतन घेतले नाही. कंपनीचे वसूल भांडवल २१ लक्ष रु. असून १० लाखांची डिबिटर्स आहेत. रिझर्व व इतर फंड ३१३ लाखांचे आहेत.

हिंदी आर्थिक परिषद

वरील परिषदेचे येते अधिवेशन लाहोर येथे प्रा. द. गो. कर्वे ह्यांच्या अध्यक्षतेखाली डिसेंबर १९४५ मध्ये भरणार आहे. हिंदी आर्थिक परिषदेचे प्रा. कर्वे हे तिसरे महाराष्ट्रीय अध्यक्ष होत. ह्यापूर्वी प्रा. वा. गो. काळे हे १९२९ साली व प्रा. घ. रा. गाढगीळ हे १९४० साली अध्यक्ष होते.

ब्रह्मी सरकारचे सिमला येथील ठाणे हालणार

ब्रह्मी सरकारचे संबंध ठाणे सिमल्यांतून लवकर हालणार आहे. त्यांत एकूण बडे, छोटे ८०० नोकर आहेत.

अँग्लो-इंडियन मुलींचे इंग्रजांशी विवाह

पांच हजार ब्रिटिश सैनिकांनी-मुख्यतः लष्करी अधिकार्यांनी- अँग्लो-इंडियन तरुणींशी विवाह केला आहे, असे त्या जमातीचे पुढारी, मि. फ्रँक अँथनी, ह्यांनी बर्मिंघॅम येथील आपल्या भाषणांत सांगितले. ह्या मुली लवकरच पतिगृही जावयास निघतील.

डॉलर व पौंड ह्यांची रुपयांत किंमत

हिंदी पुस्तक विक्रेत्यांनी अमेरिकन व ब्रिटिश पुस्तके व इतर प्रकाशने ह्यांच्या रुपयांत कमाल किंमती किती आकाराव्या, ह्याचा तपशील प्रसिद्ध झाला आहे. आतां किंमती उतरविण्यांत आल्या आहेत.

सर चिंतामणराव देशमुखांचे हिंदुस्थानांत पुनरागमन हिंदुस्थानच्या रिझर्व बँकेचे गव्हर्नर, सर चिंतामणराव देशमुख, हे लंडनहून कराचीस २ तारखेस येऊन त्यांचा दिवशी मुंबईस रवाना झाले. सर चिंतामणरावांचे विलायतेत एक महिनाभर वास्तव्य होते. ह्या अवधीत इंग्लंडमधील बँकांच्या होणाऱ्या युद्धांतर स्थितीचा त्यांनी अभ्यास केला.

हिंदुस्थान व विलायतमधील टेलिफोन

नोव्हेंबर महिन्याच्या १५ तारखेपासून, इंग्लंड व हिंदुस्थानमधील लढाईमुळे बंद केलेले सार्वजनिक टेलिफोनचे दळणवळण पुन्हा चालू होईल, असे समजते.

सिकंदराबाद

सिकंदराबाद हे निजाम सरकारास परत देण्याचे अनेकवार पुढे ढकलण्यांत आले होते. आतां १ डिसेंबर रोजी ते निजाम सरकारकडे निश्चित परत जाईल.

हिंदुस्थानांत खडी चेपणारे १,००० ब्रिटिश रूळ येणार सर एडवर्ड बेथाल, लष्करी वहातुकांचे मंत्री, ह्यांनी नुकेच दिव्यांत वर्तमान पत्रांच्या बातमीदारांना सांगितले, की वहातूक सलामंडळाच्या संलग्नानुरूप विलायतेतून, रस्त्यावरील खडी चेपणारे १,००० रूळ मागविले आहेत. यांची किंमत अदमासे दोन कोटी रुपये होईल.

नऊ कोट युरोपिअनांना भेदसावणारा दुष्काळ

“अनरा”च्या शेतकी अर्थशास्त्रप्रविणांच्या मते या हिवाळ्यांत नऊ कोट युरोपिअन लोकांना जवळ जवळ उपास पडेल. शेकोस्टोवाकिया, ग्रीस, इटली, फ्रान्स, डेनमार्क, हॉलंड, बेलजम, युगोस्लाविया आणि नॉर्वे या देशांतील अन्न व त्याचे उत्पादन याचे निरीक्षण करून डॉ. केस म्हणतात, की हा दुष्काळ शेतावर जगणाऱ्यांना जाणवणार नसून तो युरोपच्या मोठमोठ्या शहरांतूनच मुख्यतः जाणवेल.

आहार शास्त्रज्ञांच्या मताप्रमाणे मनुष्याला कमीत कमी २,६५० कॅलरी उत्पन्न करणाऱ्या अन्नाची दररोज जरूरी आहे, परंतु या हिवाळ्यांत सरासरी १,२०० कॅलरी उत्पन्न होण्याइतकेच अन्न त्या देशांतील युरोपिअन रहिवाशांना मिळू शकेल. पूर्व व दक्षिण युरोपला जर या दुष्काळांतून वाचवावयाचे असेल तर १९४६ ची पिके तयार होण्यापूर्वी ९० लक्ष टन घान्य त्या देशांना पुरवावे लागेल. ‘अनरा’ने आतापर्यंत त्या देशांना एक लक्ष टन घान्य पाठविले आहे.

सर्व प्रांतांतील सुती, गरम व रेशमी खादीचा सुंदर संच

खादी मन्दिर

२६२, बुधवार पेठ, हमढेरे बोळाजवळ, पुणे २

अर्थ

वा. व. व. ह. (ट. स. माफ.) किरकोळ अं. २ आणे.

मुंबई प्रांतांतली धान्यपुरवठ्याची परिस्थिति

तुटवड्याच्या भीतीवर उपाययोजना

युद्धपरिस्थितीत आवश्यक झालेली विविध सरकारी नियंत्रणे दूर होऊन शांततेच्या काळातील रोजच्या व्यवहारांच्या सुसोयी आपणांस पुन्हा केव्हा अनुभवण्यास मिळणार अशी अधीर वृत्ति हिंदी जनतेत दिसून आल्यास त्यांत नवल नाही. व्यापारी देवघेव व दुकानदारी ह्यांवरची नियंत्रणे उठवण्यांत यावी अशी मागणी धंदेवाले लोक करीत आहेत. आणि शक्य तितक्या त्वरेने विनिमय-स्वातंत्र्य प्रस्थापित करण्याचा आपला प्रयत्न चालू आहे असे उत्तर सरकार देत आहे. मालाचा पुरवठा, वाटणी आणि किंमती ह्यांवर निर्बंधविमोचनाचा अनिष्ट परिणाम होऊन बाजारांत गोंधळ माजून नये आणि सामान्य लोकांच्या निःश्याच्या गरजा भागवण्याचे मार्गांत अडचणी उत्पन्न होऊं नयेत अशा बेताने नियंत्रणे दूर केली जाणें आवश्यक आहे ह्यांत शंका नाही. मुंबई प्रांतांतली धान्याच्या पुरवठ्याचा व वाटणीचा प्रश्न ह्या ह्या प्रांतांत उत्पन्न होणारें अन्नधान्य येथील जनतेस मामुली परिस्थितीतहि पुरें होत नाही आणि ही तूट बाहेरून धान्य आणून भरून काढावी लागते. ह्यामुळे युद्धकाळांत प्रांतिक सरकारने अधिक धान्य पिकवले जाण्याची, शक्य तेवढें धान्य बाहेरून आणण्याची व एकूण पुरवठ्याची योग्य वाटणी होण्याची व्यवस्था केली. सरकारच्या विद्यमाने धान्य जमा केले जाऊन त्याचें वाटप रेशनिंगच्या पद्धतीने होण्याचें अगत्य ह्यामुळेच भासले. कायद्याची सक्ती आणि नियंत्रणात्मक तजवीज ह्यांच्या पायावर अन्नधान्याचा पुरवठा व त्यांची वाटणी ह्यांची उभारणी करणे प्राप्त झाले. सक्तीची धान्यवसुली आणि वाटणी केव्हाहि गैरसोयीची व जाचक वाटणारच; आणि निर्बंधविमुक्ती नियंत्रणात्मक, योजनेपेक्षां व्यवहारतः जनतेस अधिक सोयीची वाटण्यासारखी परिस्थिति आज निर्माण झाली आहे काय ? हा महत्त्वाचा प्रश्न येथे उद्भवतो.

विशिष्ट मालाच्या व्यवहारावरील बंधने दूर किंवा शिथिल करण्याबाबतचें धोरण ठरवणें ही प्रांतिक सरकाराच्या अधिकारांतली गोष्ट सर्वस्वी नाही हेंहि प्रस्तुत संबंधांत ध्यानांत बाळगणें आवश्यक आहे. निरनिराळ्या प्रांतांस धान्याचा योग्य वाटा मिळतो आहे की नाही हें पाहण्याचें काम मध्यवर्ती सरकारच करू शकतें. स्वतःच्या गरजेपेक्षा अधिक धान्य पिकवणाऱ्या प्रांतांतून तुटीच्या विभागांत तें जाण्याची व्यवस्था करून सर्व देशभर अन्नसामुग्रीच्या किंमती योग्य प्रमाणांत रहातील अशी तजवीज राखण्याची जबाबदारी त्याची आहे. चालू वर्षी मुंबई प्रांतांत पाऊसपाणी चांगलें न झाल्याने धान्य पुरवठ्याविषयीची परिस्थिति सुधारण्याऐवजी ती बिघडली आहे. गुजराथेंत पुरांच्या आपत्तीमुळे पिकांचें उत्पादन तीस टक्के घटले आहे. सातारा, विजापूर, सोलापूर आणि बेळगांव ह्या जिल्ह्यांत पाऊस अपुरा झाल्याने सर्रापचें पीक वाळून गेले आणि रबीच्या पिकांस घोका उत्पन्न झाला आहे. ह्या कारणाने नेहमी धान्यानें समृद्ध

असलेले जिल्हे तुटीच्या जिल्ह्यास सहाय देऊं शकणार नाहीत. ह्या अनपेक्षित संकटाच्या दृष्टीने मुंबई प्रांतास गहू वगैरे धान्ये अधिक प्रमाणांत पुरविण्याविषयी येथील सरकारास मध्यवर्ती सरकारास विनंति करावी लागत आहे. बाहेरून गहू हिंदुस्थानांत येत असल्याच्या बातम्या प्रसिद्ध होत आहेत आणि ह्या आयातीच्या मोठा ओघ मुंबई प्रांताकडे वळवला जाणें अगत्याचें झाले आहे. संघ देशाच्या दृष्टीने पहाता उत्तर व दक्षिण हिंदुस्थानांत कित्येक विभागांत धान्योत्पादनाची परिस्थिति प्रतिकूलच आहे. तथापि, 'मध्यवर्ती' सरकारने मुंबई प्रांतास मिळावयाचा वाटा अपेक्षेप्रमाणे वाढवल्यास येथील तूट जेप्रतेम भरून निघेल आणि सध्याचें धान्याचें रेशन कसेवसे टिकवतां येईल इतकेंच. सध्याची सरकारी धान्यवसुली व नियंत्रित वाटणी ह्या संबंधांतली व्यवस्था आणखी एक वर्ष कायम रहाणें अपरिहार्य होणार आहे.

नियंत्रणे दूर होऊन अन्नसामुग्रीचा व्यवहार मामुली पद्धतीने चालू होऊं शकण्याची आशा दुरावली असल्याचें एकूण परिस्थितीवरून दिसतें. स्वतःचा धान्यपुरवठा शक्य तितका वाढवून त्याची वाटणी कार्यक्षम करण्याची व्यवस्था ह्या प्रांतांत नमुनेदार रीतीने अंमलांत आणली असल्याचें हिंदुस्थान सरकारास माहित आहे. तेव्हां ह्या प्रांतास त्याच्या शक्तीच्या बाहेर असलेल्या कारणाने धान्याचा तुटवडा पडण्याची भीति उत्पन्न झाली असता त्यास भरपूर सहाय देणें अगत्याचें आहे. लोकांस रेशनचें मिळणारें धान्य कित्येक वेळां सराब असतें अशा अनेक तक्रारी नित्य ऐकूं येतात. त्या दूर करण्याची खबरदारी सरकारने घेतली, पाहिजे आणि धान्याची वसुली, त्याची जिल्हानिहाय वाटणी धान्याच्या किंमती, इत्यादींचे बाबतीत अनुभवाने दिसून आलेले दोष दूर करणें आवश्यक आहे. ह्या प्रांताच्या अनेक भागांत शेवटचे पाऊस पडले नाहीत, ह्यामुळे रबीच्या पिकांस त्यांस मुकावें लागणार आहे आणि जिल्ह्यांची एकमेकांशी होणारी देवघेव मर्यादित प्रमाण धारण करणार आहे. प्रांतभर धान्याची वाटणी करण्याचें काम ह्या दृष्टीने अवघड होईल. ह्या सर्व अडचणीच्या परिस्थितीच्या दृष्टीने धान्याची वसुली व वाटणी ह्यांचे विषयीच्या योजना वेळींच आसल्या गेल्या पाहिजेत. प्रांतिक सरकार आणि जनतेचे प्रतिनिधी ह्यांनी असल्या योजनांचा दोन-तीन वर्षे अनुभव घेतला आहे आणि त्याचा योग्य उपयोग केला जाईल अशी अपेक्षा करण्यास हरकत नाही.

जर्मन आणि जपानी लढाऊ कारखानदारीचें विसर्जन जर्मन व जपानी लष्करी आक्रमणशक्ति नष्ट होण्यास ज्यांवर ती आधारली होती अशा मोठ्या कारखान्यांचें विसर्जन केले जाणें अगत्याचें आहे, ह्या तत्त्वानुसार आसलेलें धोरण जेतां राष्ट्र पद्धतशीरपणाने आचरणांत आणीत आहेत. मोठमोठ्या जर्मन कारखान्यांतली यंत्रसामुग्री शक्य तोंवर उचलून मित्रराष्ट्रें स्वतःच्या उद्योगिकरितां बाहेर नेत आहेत. जपानमधील हाइ-ब्रूस ह्या प्रचंड औद्योगिक संघाचें विसर्जन केले असल्याचें प्रसिद्ध झाले आहे. युद्धापूर्वीच्या हुंडणावळीच्या दराने ह्या संघाच्या मालमत्तेची किंमत सात कोटि रुपये भरेल.

ब्रह्मदेशनिवासी हिंदी लोकांची परती ब्रह्मदेशांतली चार लक्ष हिंदी रहिवासी सध्या ह्या देशांत येऊन राहिले आहेत, त्यांच्या तिकडे परत जाण्याची व्यवस्था हिंदुस्थान सरकार करीत आहे असें समजतें. परंतु ही परती पुरी होण्यास बराच काळ लागेल असें दिसतें.

हिंदी बँकांच्या व्यवहारावर सडेतोड टीका

चार्टर्ड बँक ऑफ इंडिया, ऑस्ट्रेलिया आणि चायना हिचे हिंदी विभागाचे मुख्य सहाय्यार, मि. डी. लेडलॉ, ह्यांनी आपल्या एका ताज्या मुलाखतीत हिंदुस्थानामधील बँकांच्या कांहीं प्रकारच्या व्यवहारांवर कडक टीका करून त्यांच्या अनुचित धोरणाबद्दल नापसंती व्यक्त केली. विशेषतः नव्यानेच स्थापन झालेल्या बँकांचे व्यवहारावर मि. लेडलॉ ह्यांचा विशेष रोख दिसला. सडेतोड बाजांना कर्जे देण्याच्या पद्धतीचा त्यांनी उल्लेख केला. किंमती वाढतील ह्या अपेक्षेने कित्येक व्यापारी विशिष्ट प्रकारचा माल साठवत जातात, परंतु एकाएकी किंमती घसरल्या म्हणजे दिवाळे निघते. दिवाळखोर व्यापारी तात्काळ पुनः नवे सडेतोड करण्यास कसे तयार होऊ शकतात, ह्याबद्दल मि. लेडलॉ ह्यांनी आश्चर्य व्यक्त केले. बँकांचे ह्या व्यापाऱ्यांस सहाय्य मिळत असले पाहिजे, असाच त्यांचा अर्थ आहे. बँकांच्या डिबिहंड वाटणीच्या पद्धतीवरहि त्यांनी टीका केली. गंगाजळी निर्माण करणे हे प्रत्येक बँकेचे आद्य कर्तव्य आहे, ह्या त्यांच्या विधानाबद्दल दुमत होणे अर्थातच शक्य नाही. परंतु, "भांडवलाच्या किमान ४०% इतकी तरी गंगाजळी निर्माण झाल्याविना बँकांना डिबिहंड वाटण्यास परवानगी असू नये" ही त्यांची सूचना अव्यवहार्य वाटते. आपली मजबुती वाढविणे आणि भागीदारांस बाजवी डिबिहंड देणे ह्या दोन गोष्टींकरिता मजबुती निःसंशय अधिक महत्त्वाची आहे हे खरे असले तरी मर्यादित प्रमाणांत डिबिहंड वाटण्यामुळे मजबुती वाढण्यास अप्रत्यक्ष सहाय्य होऊ शकते, ही गोष्ट मि. लेडलॉ ह्यांच्या ध्यानांत येणे शक्य नाही. भांडवलाच्या ४०% इतका रिझर्व्ह निर्माण होईपर्यंत डिबिहंड अर्जाबात न वाटणे व्यवहार्य होणार नाही. अर्थात, रिझर्व्ह वाढविण्याकडे नव्या बँकांच्या चालकांनी अधिक लक्ष पुरविले पाहिजे हे उघड आहे.

कंपन्यांना त्यांच्याच शेअर्सचे तारणावर बँकांनी कर्ज देऊ नये, ही मि. लेडलॉ ह्यांची सूचना योग्यच आहे, कारण कर्ज घेणाऱ्या कंपनी अयशस्वी झाल्या तर त्यांच्या शेअर्सना किंमत उरणार नाही आणि बँकांना नुकसान सोसावे लागेल. व्यापारी बँकांना आपले पैशाचा मोठा भाग नेहमी तरता ठेवावा लागतो, ह्या दृष्टीने दीर्घ मुदतीपर्यंत गुंततील अशा ठिकाणी (उ. औद्योगिक उपक्रम) त्यांनी पैसे गुंतविणे श्रेयस्कर नाही अशी मि. लेडलॉ ह्यांची सूचना आहे. विमा कंपन्यांना आपल्या पैशांच्या गुंतवणुकीचा तपशील प्रसिद्ध करावा लागतो, तशाच प्रकारची सक्ती बँकांवरहि करण्यांत यावी असा मि. लेडलॉ ह्यांचा आग्रह आहे. भागीदार व ठेवीदार ह्यांस त्यांचे पैसे सुरक्षितपणे गुंतविण्यांत आले आहेत किंवा नाहीत हे पहाण्याची त्यामुळे संधी मिळेल. विमा कंपन्यांच्या भागीदारांस व विमेदारांस अशी संधि आजहि मिळत आहे. तिचा त्यांस किती उपयोग होत आहे हे पहाणे येथे बोधप्रद होईल. "विदेशी एक्सचेंज बँकांकडे जाणारा व्यवहार स्वतःकडे घेऊन त्या बँकांचे उच्चाटण करण्याचा विचार करण्यापूर्वी, हिंदी बँकांनी किती तरी अंतर तोडले पाहिजे! जगभर ज्यांच्या व्यवहाराचे जाळे पसरलेले आहे व ज्यांचा व्यवहार अनुभवसिद्ध वळणाने चालू आहे अशा एक्सचेंज बँकांचे काम त्यांचेकडून काढून घेऊन स्वतःसाठी मिळविणे ही सोपी गोष्ट नाही" ह्या मि. लेडलॉ ह्यांच्या उद्गारांवरून ब्रिटिश बँकांचा आत्मविश्वास आणि त्यांची हिंदी बँकांबद्दल तुच्छता ही दिसून येतात.

दि व्हल्कन इन्शुरन्स कं. लि.

—पुणे शाखा—

१७९, कर्वे बिल्डिंग, लक्ष्मी रोड.

आग, मोटार, अपघात व वकॅमन्स कॉर्पोरेशन ह्यांचे विमे स्वीकारणारी प्रमुख स्वदेशी कंपनी.

एजन्सी व इतर माहितीसाठी चौकशी करा :

बँच सेक्रेटरी.

अत्यंत गुणकारी—

कामगार बाही तेल

व

माधव गोकुल हेअर ऑईल वापरा.

म. गो. कुलकर्णी

किराणा-भुसार मालाचे व्यापारी, फडतरे चौक, सदाशिव पेठ, पुणे २.

दि बँक ऑफ इंडिया लि.

[स्थापना : १९०६]

अधिकृत भांडवल	₹. ३,००,००,०००
संपलेले भांडवल	₹. २,९६,७९,९००
वसूल झालेले भांडवल	₹. १,४८,३५,५५०
रिझर्व्ह फंड	₹. १,७८,८५,५५०

मुख्य कचेरी: ओरिएण्टल बिल्डिंग, मुंबई.

मुंबईमधील शाखा: बुलियन एक्सचेंज, कुलाबा, काळ्यादेवी आणि मलबार हिल.

इतर शाखा: अहमदाबाद (मद्र, मुख्य ऑफिस), अहमदाबाद (एलिस ब्रिज शाखा), अहमदाबाद (माणिक चौक शाखा), अहमदाबाद (स्टेशन शाखा), अमृतसर, अंधेरी (मुंबई शेजारी), वांद्रे (मुंबई शेजारी), कलकत्ता (कूल्ह स्ट्रीट, मुख्य ऑफिस), कलकत्ता (बडा बझार), कलकत्ता (चौरंगी स्ट्रीट), जमशेदपूर, जुनागड, कराची, कोहमतूर, मद्रास, नागपूर (किंगजरे), नागपूर (इतवारी बझार), पालनपूर, पुणे, पुणे शहर, राजकोट, सुरत, वेरावल, मुज (कच्छ).

लंडन एजन्ट्स: वेस्टमिन्सटर बँक लिमिटेड.

न्यूयॉर्क एजन्ट्स:—दि चेत नॅशनल बँक ऑफ दि सिटी ऑफ न्यूयॉर्क.

डायरेक्टर्स: सर जुनीलाल व्ही. मेहता, के. सी. एस्. आय. (अव्यक्त), श्री. अंबालाल सारामाई, सर जोसेफ के. नाईट, मि. ए. गेडिस, सर कावसजी जहांगिर, बॅरोनेट, जी. बी. ई., के. सी. आय. ई., मि. दिनशा के. दाजी, श्री. रामनिवास रामनारायण.

करंट डिपॉझिट अकाउंट्स:

दररोजच्या ₹. ३०० ते ₹. १,००,००० रकमेच्या शिल्लकेवर ३% दराने व्याज दिले जाते. ₹. १,००,००० वरील व्याज सास योजनेने दिले जाते. सहाय्याही अखेर व्याजाची किमान रक्कम ५ ₹. पेक्षा कमी झाल्यास व्याज दिले जात नाही. कायम, अल्प मुदतीच्या व सेव्हिंग बँक ठेवी योग्य व्याजाने स्वीकारल्या जातात. व्याजाचे दर पत्रद्वारे.

बिल्ट व सेटलमेंट्सप्रमाणे बँक एक्झिच्यूटिव्ह व ट्रस्टी म्हणून काम करते, सर्व तऱ्हेचे ट्रस्टीचे काम केले जाते. नियम अंज कडून मागवावेत.

एजंट—एच्. ए. करीमभाई

स्फुट विचार

राष्ट्रीय नियोजन समितीचे कार्य पुन्हा चालू

पंडित नेहरू ह्यांच्या अध्यक्षतेखाली हिंदुस्थानच्या आर्थिक प्रगतीच्या दृष्टीने एक राष्ट्रीय योजना तयार करण्यासाठी नियोजन समिति स्थापन होऊन तिने बरेच प्राथमिक स्वरूपाचे कामाहि उरकले होते. युद्धामुळे हे कार्य पुढे चालू शकले नाही. ते आता पुन्हा हाती घेण्यांत आले असून राष्ट्रीय समितीची सभा मुंबईमध्ये गेल्या आठवड्यांत झाली. हिंदुस्थान सरकारने समितीस आपल्याजवळ असलेली महत्त्वाची माहिती पुरवण्याचे कबूल केले आहे. युद्धपरिस्थितीमुळे घडून आलेले फेरबदल लक्षांत घेऊन नियोजनाचे कार्य कोणत्या पद्धतीने पुढे चालवले जावे ह्याविषयी सूचना करण्याकरिता एक महिन्यामागे एक उपसमिति नेमण्यांत आली होती. सर्व लोकांस भरपूर काम मिळेल आणि त्यांच्यावर येणाऱ्या आर्थिक आपत्तींच्या निवारणाची सोय होईल अशी व्यवस्था करण्याचा प्रश्न तातडीने हाती घेतला जावा असा अभिप्राय तिने व्यक्त केला आहे. शास्त्रीय व यांत्रिक शोधांस देण्यांत येणारे वाढते महत्त्व, उद्योगधंद्यांचे केले जाणारे सरकारी नियंत्रण, आंतरराष्ट्रीय सहकाराची भासणारी आवश्यकता, किंमती व मजुरीचे दर निश्चित करण्याची प्रथा, इत्यादि बाबतींत गेल्या पांच वर्षांत आर्थिक घोरण बदलेले आहे. ते हिशेबांत घेतले गेले पाहिजे असे उपसमितीने म्हटले आहे. स्टॅलिन शिलका, परकीय भांडवल आणि धंदे-व्यापारांत महत्त्वाचे दृष्टीने प्रतवारी, ह्यांकडे तातडीने लक्ष देण्यांत यावे अशीहि प्रतिचा सूचना आहे. औद्योगिक व शैतीविषयक उत्पादनांत वाढ आणि लोकांस कामाचा भरपूर पुरवठा ह्या बाबींवर तिने विशेष जोर दिला आहे.

मुंबई प्रांतातील १९४३ मधील जनन-मृत्यु

मुंबई प्रांताच्या सार्वजनिक आरोग्य खात्याचा १९४३ सालाचावतचा अहवाल प्रसिद्ध झाला आहे, त्यामध्ये कांहीं बोधप्रद माहिती दिलेली आहे, तिचा येथे उल्लेख करण्यांत येत आहे. त्या वर्षी मुंबई प्रांतांत एकूण ७,१३,६४० अर्भक जन्मास आली. हा आकडा १९४२ च्या मानाने ११,०८६ नी कमी होता. मृत्युसंख्या त्याच साली ५,०२,५३१ इतकी होती. १९४२ मधला तत्सम आकडा ५,१६,५४८ होता. मृत्यूंचे प्रमाण दर हजार माणशी १९४२ मध्ये २४.२६ आणि त्याची पंचवार्षिक सरासरी २५.५४ होती. पण १९४३ साली हे प्रमाण २३.३१ पर्यंत उतरले. ताप, हंगवण, दमा, महामारी ह्या रोगांनी मृत्यु कमी झाल्याने ही घट झाली. प्रांतातील मृत्युसंख्येत अशीच घट कमी-अधिक प्रमाणांत १९३४, १९३७ व १९४० ह्या सालांत झाली होती. १९४२ मध्ये पुण्या झालेल्या दशवार्षिक मुदतीत प्रांतिक वार्षिक जननाची सरासरी ७,४२,६३८ इतकी होती. अलीकडे जन्मसंख्या घटली असली तरी जननाचे प्रमाण मोठेच आहे असे आरोग्य खात्याच्या डायरेक्टरांचे मत आहे. ह्या दृष्टीने पहातां जनन-मृत्यु व अर्भकांचे मृत्यु ह्यांच्या प्रमाणांत एकाच वेळी १९४३ मध्ये घट झाली, ती समाधानकारक आहे असा अभिप्राय त्यांनी व्यक्त केला आहे. पुढारलेल्या पाश्चात्य देशांच्या नळनेने विचार करतां हिंदुस्थानातील जनन-मरणाचे

प्रमाण फार मोठे आहे. आर्थिक जीवनांत सुधारणा, शिक्षणाचा प्रसार व आरोग्य साधनांचा वाढता पुरवठा हे ह्या परिस्थितीवरील उपाय आहेत. अर्भकांच्या मृत्यूंचे प्रमाण १९४३ मध्ये दर हजार जननाशी १५७.३९ होते. १९४२ मध्ये तत्सम आकडा १६०.५२ होता.

कन्हाड अर्बन को. बँक लि.

३०-६-४५ अखेर वरील बँकेच्या सभासदांची संख्या ८६९ झाली आणि शेअर भांडवल ९८,२७० रुपये झाले. रिव्ह्यू फंड ३२ हजारांवर गेला. इतर फंडसचा आकडा ५७,५४२ रुपये आहे. म्हणजे बँकेचे स्वतःच्या मालकीचे भांडवल सुमारे १ लक्ष ८८ हजार रुपये आहे. बँकेकडे १२३ लक्ष रुपयांच्या ठेवी आहेत. बँकेने सुमारे ७३ लक्ष रुपयांची कर्जे दिलेली आहेत, आणि तिचे ५ लक्ष रुपये रोखे वगैरे आहेत. सरकारी स्पेशल ऑडिटर मि. एस. सुंदरासन ह्यांनी आपल्या अभिप्रायांत बँकेच्या यशस्वी कारभाराचा गौरवपूर्वक उल्लेख केला आहे आणि त्या यशास मुख्यतः तिचे चेअरमन श्री. लक्ष्मण महादेव देशपांडे व त्यांचे सहकारी हे आहेत असे म्हटले आहे. आसिस्टंट राजिस्ट्रारनी आपल्या ता. ३०-५-४५ च्या अभिप्रायांतहि "मुंबई प्रांतातील उत्कृष्ट रीतीने चालविलेल्या मोजक्या अर्बन बँकांपैकी ही एक आहे" असे नमूद करून श्री. देशपांडे व त्यांचे सहकारी डायरेक्टर ह्यांची प्रशंसा केली आहे. अहवालाचे वर्षी बँकेस २४,७०० रुपये नफा झाला. भागीदारांस ७.३% डिव्हिडंड देण्यास ७,३०० रुपये लागले. बँकेच्या ह्या सुयशाबद्दल तिचे चेअरमन, डायरेक्टर व मॅनेजर-मॅनेजिंग डायरेक्टर श्री. म. वि. खंडकर ह्यांचे अभिनंदन केले पाहिजे.

जी. जी. दांडेकर मशीन वर्क्स लि., भिवंडी

हरत-हेच्या माताच्या गिरण्या, साखर गाळण्याची यंत्रसामुग्री, टूल ग्रँडवर्क्स व त्यांचे सुटे भाग, इत्यादींचे कारखानदार, जी. जी. दांडेकर मशीन वर्क्स लि., ह्यांचा ३० जून, १९४५ अखेरचा रिपोर्ट आमचेकडे आला आहे. कंपनीचे वसूल भांडवल ४,९८,९७५ रुपये असून तिचे रिव्ह्यूज ६५ हजारांवर आहेत. ठेवींची रकम १,३४,१०० रुपये आहे. कंपनी ५.३ लक्ष रुपये किंमतीचे सरकारी रोखे धारण करित आहे, ह्यावरून तिच्या भांडवलविषयक सुस्थितीची कल्पना येईल. अहवालाचे वर्षी कंपनीने ५,४७,५१८ रुपयांचा तयार माल विकला आणि १,५३,६०५ रुपयांचा ठोक नफा मिळविला. सर्व वजा जाता व घसारा काढून ताळेबंदात ६३,७९६ रुपयांचा नफा आला. भागीदारांस प्रेफरन्स भागांवर ५% (कर वजा) आर्दिनरी भागांवर ६%+२% बोनस (कर वजा) डिव्हिडंड देण्यास २५,९५७ रुपये लागले आणि सुमारे ६४ हजार रुपये पुढील हिशेबांत ओढण्यांत आले त्यांतून इनकमटॅक्स, सुपरटॅक्स वगैरे देण्यांत येतील. वरील वृत्तांतवरून कंपनीच्या प्रगतीची कल्पना येईल. श्री. व्ही. पी. वंदे. हे कंपनीचे चेअरमन असून, मेसर्स दांडेकर इंजिनिअर्सकडे मॅनेजिंग एजन्सी आहे. ह्या कारखान्याचे उत्पादक, श्री. गोपाळ गणेश दांडेकर, ह्यांच्या वयास नुकतेच ६१ वें वर्ष लागले, त्यानिमित्त भिवंडी येथे सन्मान समितीत फे त्यांचा मोठा सन्मान करण्यांत आला. श्री. दादासाहेबांनी औद्योगिक क्षेत्रांत केलेल्या कामगिरीबद्दल त्यावेळी त्यांचा गौरव करण्यांत आला. श्री. दांडेकर ह्यांस दीर्घायुसुरोग्य चिंतितो!

डॉ. अंबेडकर मजुरांसाठी ७ बिलें आणणार
हिंदुस्थान सरकारचे मजूर मंत्री, डॉ. अंबेडकर, मजुरांच्या
फायद्यासाठी विधिमंडळांत कांहीं कायदे पास करून घेणार
आहेत. आगामी बजेटाच्या बैठकीच्या वेळीं मध्यवर्ती विधि
मंडळांत ते सारिले ७ बिलें आणणार आहेत:-

(१) कामाचे तास आठवड्यांत ४८ च असावेत.

(२) रेलवेवर-सध्या आठवड्यांत ६० तास काम घेतात
त्याऐवजीं दर आठवड्यांत फक्त ४८ तासच काम घ्यावें
व दर आठवड्यास एक सुट्टी मिळून जास्तीत जास्त एक
माणसाकून आठवड्यांत घेण्यांत येणाऱ्या कामावर नियंत्रण
असावें.

(३) माणशीं कमीत कमी किती पगार असावा ?

(४) पगाराच्या कायद्याची सुधारणा

(५) ट्रेड युनियनला मान्यता देणे.

(६) कामगारांना मिळणाऱ्या नुकसानभरपाईच्या बिलाची
सुधारणा

(७) कारखान्यांतून करान्या लागणाऱ्या कामाबद्दल सर्व
प्रकारचे व सर्व साधारण कायम स्वरूपाचे नियम.

या सात बिलांव्यतिरिक्त कोळशाच्या साणीत काम करणा-
रांच्या सुखसोईबद्दल एक वटहुकूम ते काढविणार आहेत. त्याच
प्रमाणे अन्नकाऱ्यांच्या साणीत काम करणाऱ्यांच्या सुखसोईबद्दल एक
बिल तयार होत असून तेही येत्या अधिवेशनांत पुढें आणण्याचा
त्यांचा विचार आहे. त्याचप्रमाणे चहा, कॉफी व रबराच्या
मळ्यांतल्या मजुरांच्या सुखसोई करण्याबद्दलच्या बिलाचा
विचार चालू आहे.

टॅरिफ बोर्ड युद्धजन्य कारखान्यांची चौकशी प्रथम करणार

हिंदुस्थान सरकारचे नागरी पुरवठा खात्याचे कंट्रोलर जनरल
श्री. सी. सी. देसाई, यांची टॅरिफ बोर्डाचे सेक्रेटरी म्हणून
झालेल्या नेमणुकीबद्दल अभिनंदन करण्यासाठी मुस्लिम चेंबर
ऑफ कॉमर्सतर्फे सोमवारी ताजमहाल हॉटेलमध्ये त्यांना साना-
देण्यांत आला. या प्रसंगी टॅरिफ बोर्डावर नेमणुक झालेल्याचीं
नोंद लवकरच प्रसिद्ध होतील म्हणून त्यांनी सांगितले. टॅरिफ
बोर्डाची पहिली बैठक १५ नोव्हेंबरला होईल व त्या वेळीं युद्ध-
जन्य कारखान्यांच्या स्थितीचा विचार होईल. श्री. देसाई म्हणाले
की, त्यांच्या खात्याने नफेबाजीविरुद्ध व माल भरून ठेवून
काळाबाजार करणाऱ्यांविरुद्ध केलेल्या कारवाईमुळे जनतेला
आतां पुष्कळ नित्योपयोगी माल मिळू लागला आहे. परंतु कंट्रोल
उठणार अशा बातम्या प्रसृत झाल्याबरोबर पुन्हा समाजविधा-
तक कृत्ये करण्याकडे व्यापाऱ्यांची प्रवृत्ति दिसू लागल्याबद्दल
त्यांनी सेद प्रदर्शित केला.

बीज आणि बंगाल व मद्रास सरकार

बीज उत्पन्न करणे आणि तिचा पुरवठा करणे खांविषयींचा
स्थानिक धंदा सध्या ज्या कंपन्यांचे हातांत आहे त्यांचेकडून
स्वतःचे ताब्यांत घेण्याचे बंगाल व मद्रास सरकारांनी ठरविले
आहे.

फ्रेंच कायदे मंडळाची निवडणूक

फ्रान्सच्या कायदे मंडळाच्या सभासदांची निवडणूक नुकतीच
पार पडली आहे. तीमध्ये डाव्या म्हणजे जहाल गटांचे प्रतिनिधी
संख्याधिक्याने निवडून आले आहेत. तथापि, जनरल डी गॉल
खांच्या पुढारीपणास बाध येणार नाही असे म्हणतात.

व्ही. पी. बेडेकर
आणि सन्स लि.

मुंबई.
मसाल्याचे

व्यापारी

पुणे एजंट:-

द. ना. हेजीब

नोगी आणि कं. मुंबई ४

सुंदर व रसिक स्त्रियांची निवड

आशा

सौंदर्य साधनें

विक्रीसंघटनेचा व्याप
पेशावर ते मद्रुरा व केरळा ते
कलकत्त्यापर्यंत पसरला आहे.

(स्वतःचे डेपो : मुंबई-गोवा-बंगलोर-दिल्ली)

बरील माल तयार करणाऱ्या महाराष्ट्रीय शास्त्रज्ञांचा कारखाना

दि आयडिअल इन्स्टिट्यूट

४५, प्रिसेस स्ट्रीट, मुंबई २.

कारखान्याच्या वाढीसाठी ठेवी घेणे आहेत.

‘अर्थ’ ग्रन्थमाला.

- १ बँका आणि त्यांचे व्यवहार
- २ हिंदुस्थानची रिझर्व्ह बँक
- ३ व्यापारी उलाढाली
- ४ सहकार

मुंबई शेअर बाजार

(वि. मं. लिमिटेड आणि मं. यांजकडून)

व्याज-वजा (x d)

+ नागपूर मिस्त रु. १९ दि. ६-११-४५

१९४४ मधील चढउतार	दिलेलं व्याज † संदिग्ध S अंतिम	व्याज केंव्हां मिळते	कंपनीचे नांव	मूळ रु.	रविवार* १९११४५	बुधवार १९११४५	गुरुवार १९११४५	शुक्रवार १९११४५	सोमवार १९११४५
२३१५; १९१६	१२९-८-९	ऑगस्ट	टाटा डिफंड्स	३०	२३६७-८	२३७५-०	२३७०-०	२३८१-४	
४३५; ३६९	२३-०-०	ऑगस्ट	टाटा आर्जिवरी	७५	४३२-०	४३५-०	४३४-०	४३६-८	
२२०९; १६९५	२५-०-०	† मार्च-सप्टे.	बॉम्बे डार्इंग	२५०	२००८-१२	२०१३-१२	२००५-०	२०१३-१२	
७६५; ५३३	९-०-०	† मार्च-सप्टे.	कोहिनूर	१००	६२६-०	६२५-८	६२३-०	६२९-८	
६५३; ४७५	२२-०-०	मे	स्वदेशी	१००	५७७-०	५८०-०	५७९-०	५९०-८	
४९८; ३६९	९-०-०	S नोव्हें-एप्रिल	नागपूर	१००	४०८-८	४०६-८	४०४-०	४०८-०	
३७७; २६५	१५-०-०	एप्रिल	फिनले	१००	३०४-०	३०४-०	३०६-०	३०८-०	
३९४; २८२	५-०-०	† ऑक्टो-एप्रिल	गोकाक	१००	३०३-८	३१५-०	३१०-०	३१२-८	
३०५; २१८	१२-०-०	S जाने-जुलै	सिप्लेक्स	५०	३१२-०	३१९-०	३१७-०	३२०-८	
५-१०-६; ३-६	०-४-०	मार्च	अपोलो	२	४-०-९	४-१-९	४-१-६	४-३-६	
२१-१४; १३-४-६	०-१५-०	मे	हॅन्डि. यु. ऑर्डि.	१०	१४-५-०	१५-०-६	१४-११-६	१४-१५-०	
४-९; २-७	०-३-०	मे	डिफंड्स	१	२-१५-०	३-०-०	२-१५-३	३-०-६	
१२७०; ६३०	३५-०-०	ऑगस्ट	हंदूर मालवा	१००	७१६-४	७२१-४	७१८-१२	७२१-४	
२५४; २१६	७-०-०	जानेवारी	असो. सोमिट	१००	२२९-०	२२९-८	२२७-०	२२८-०	
२५६; २१९	९-०-०	जानेवारी	बिलापूर शुगर	५०	२३०-०	२३२-०	२३१-०	२३१-८	
५७५; ३७६	७-८-०	डिसेंबर	बॉम्बे चर्मा	१२५	५४२-८	५३७-८	५३२-८	५४२-८	
३८; २९-२	१-४-०	जानेवारी	शिंदिया स्टीम	१५	४०-८	४०-१	४०-०	३९-१३	
			३ ३/४ रोबे	१००	१०१-३	१०३-३	१०३-२-६	१०२-२-६	

बाजार बंद

*रविवार दि. ४-११-४५ ला नवीन 'मुहूर्त-दिन' म्हणून संध्याकाळी ६-४५ ते रात्री ८ पर्यंत बाजार उघडा होता.
शुक्रवार दि. १६-११-४५ ला 'बकरीदिनिमित्त' सुटी.

सोलापूर येथील सहकारदिन

ता. २ रोजी सोलापूर जिल्हा सॅ. को. बँकेच्या दिवाण-स्थान्यांत, शहर म्युनिसिपालिटीचे अध्यक्ष रा. व. अबडुलपूरकर ह्यांचे अध्यक्षतेसाली सहकारी दिन साजरा करण्यांत आला त्या वेळीं भनेजर श्री. सी. एस. परांजपे ह्यांनी वाचून दाखविलेला मुख्य ठराव मंजूर करण्यांत आला. त्यावर श्री. भिडे, देशमुख, पाटील व पारसे ह्यांची भाषणे झाली. बँकेचे चेअरमन, श्री. एच. व्ही. केळकर, बी. ए. एलएल. बी., ह्यांनी आपल्या भाषणांत सहकारी दिनाचे महत्त्व, मुंबई प्रांतातील व सोलापूर जिल्ह्यांतील सहकारी चळवळीचा इतिहास, आतापर्यंतची प्रगति, पुढील प्रगतीची दिशा, इत्यादींचे विवेचन केले. बँकेने, सेल युनियन्सनी व कांहीं सोसायट्यांनी चालविलेल्या रेशन दुकानांच्या व फेअर प्राइस दुकानांच्या, त्याचप्रमाणे सोलापूर येथील सहकारी दूध युनियनच्या कार्याबद्दल त्यांनी समाधान व्यक्त केले.

सुप्रसिद्ध सहकारी कार्यकर्ते, ऑनररी डि. ऑर्गनायझर व एक माजी चेअरमन श्री. एम. एम. गवाणे, बी. ए. एलएल. बी. ह्यांच्या ता. २ नोव्हेंबर रोजी घडलेल्या निधनावद्दल दुसऱ्याचा ठराव मंजूर करण्यांत आला. सभेच्या अध्यक्षांनी आपल्या भाषणांत, सहकारी संस्थांनी मान्यवर लोकांना व्यवस्थापक मंडळावर निवडावे, सर्व कमी करावा आणि पद्धतशीरपणे कारभार करावा असा सल्ला दिला.

सोनै-चांदी बाजारांत वायद्याचे सवदे

मुंबईच्या सोनै-चांदी बाजारांत वायद्याच्या सवद्यांची बंदी सरकारने केली होती, ती लवकरच उठवण्यांत येणार असल्याची बातमी आहे.

हिंदुस्थानांतल लष्कराचे पूर्ण हिंदीकरण

हिंदी लष्करांत ह्यापुढे हिंदी अधिकाऱ्यांच्याच नेमणुका करण्यांत येऊन त्यांच्या संपूर्ण हिंदीकरणाचे धोरण निश्चित अमलांत येत आहे अशी घोषणा सर क्लॉड ऑकिनलेक, सर सेनापति, ह्यांनी केली आहे. सर्व हिंदी अधिकारी उपलब्ध होईपर्यंत ब्रिटिश अधिकारी नेमले जातील, पण त्यांच्या नेमणुका सर्वस्वी हंगामी राहतील असे त्यांनी सांगितले.

टारिफ बोर्डाची नेमणूक

युद्धाकाळांत स्थापन झालेल्या हिंदी कारखान्यांचे संरक्षण अथवा मदत मागणारे अर्ज तपासण्यासाठी हिंदुस्थान सरकारने टारिफ बोर्डाची नेमणूक केली आहे. संरक्षण अथवा मदत मिळण्याच्या पात्रतेची कसोटी थोडी दिली करण्यांत आली असल्याचे समजते. सर आर. के. षण्मुलम चेडी हे ह्या टारिफ बोर्डाचे अध्यक्ष असून, मि. सी. सी. देसाई आणि प्रो. कुरेशी हे तिचे सभासद आहेत. ढाका युनिव्हर्सिटीचे प्रो. एच. एल. डे ह्यांची बोर्डावरील नेमणूक नुकतीच जाहीर झाली आहे.

लहान मुलांकरिता

आर्को

गोड -एरंडेल- वापरा

: लक्ष्मी एजन्सी :
मंगळवार पेठ, कोल्हापूर

वाढत्या हिंदी लोकसंख्येचा बागुलबोवा

एके दिवशी एक अमेरिकन लष्करी अधिकारी माझे टेबलावर जेवण्यास बसला होता. तो म्हणाला, "मला काल झोप आली नाही. इंग्रज एकापकी हिंदुस्थान सोडून गेले व आपल्या अमेरिकनांवर त्यांनी हिंदुस्थानच्या कारभाराची जबाबदारी टाकली, असें मला स्वप्न पडलें. ह्यापेक्षां आणखी आपत्ती कोणती असणार? मी तेव्हांपासून अगदीं बेचैन होऊन गेलों आहे." हिंदी लोकसंख्येच्या वाढीपुढें इंग्रजांनीं हात टेकले आहेत. कोणत्याहि आर्थिक योजना त्यामुळें यशस्वी होऊ शकत नाहीत व हें गाढें पुढें कसें चालणार ह्याबद्दल सर्वास चिंता वाटत आहे, असा ह्या स्वप्नाचा भावार्थ आहे. मि. जॉन फिशर ह्या अमेरिकेच्या हिंदुस्थानातील प्रतिनिधीचे विचार संक्षेपानें येथें दिले आहेत.

"इंग्रजांनीं पूर्वीं घरणें बांधलीं, रस्ते तयार केले, आरोग्य सुधारण्याचे प्रयोग केले व अशा रीतीनें दुष्काळ टाळण्याची सटपट केली. तिचा परिणाम लोकसंख्येची मति वाढण्यांत मात्र झाला. इंग्रजांच्या आर्थिक धोरणामुळें हिंदी जनतेचें जीवन जास्त सुखकर न होतां, उलट, लोकसंख्या मात्र वाढली. "मुंबई योजने." चा उद्देश लोकांच्या रहाणीचें मान सुधारणें हा आहे. लोकसंख्येच्या वाढीच्या प्रमाणापेक्षां उत्पादनाचें प्रमाण जास्त राखणें हा तिचा हेतु आहे. रशियाचा दाखला ह्यासंबंधांत देण्यांत येतो, परंतु तो हिंदु-

स्थानास लागू पडणार नाही. कारण (१) पेट्रोल व कोळसा हीं येथें पुरेशीं नाहीत; (२) रशियन लोकांच्या रहाणीचे मानांत कपात करून तिचा उपयोग औद्योगीकरणासाठीं करतां आला; हिंदुस्थानांत लोकांवर जास्त बोजा टाकण्यास वावच राहिलेला नाही; (३) लोकांस स्वार्थत्याग करावयास लावावयाचा म्हटलें तरी त्यास आवश्यक असलेली शक्ति स्वतंत्र हिंदी सरकारास असणार नाही, आणि (४) रशियानें आपली योजना पार पाडली, त्यास सशक्त आणि काटक लोकांचें सहाय मिळालें. हिंदी जनतें नेटानें काम करण्याचें त्राणच उरलेलें नाही. जरी "मुंबई योजना" यशस्वी झाली तरी त्यामुळें लोकसंख्येच्या वाढीस आपोआप आळा बसण्याची अपेक्षा करणें चुकीचें होईल. हिंदु व मुसलमान लोकांत प्रजावादीस नैसर्गिक व धार्मिक उत्तेजन मिळतें, तें शिक्षणानें नाहीसें करण्यास पिढ्यान्पिढ्या लागतील. "मुंबई योजने" मुळें लोकसंख्या वाढीस उत्तेजनच मिळावयाचें ! हिंदी लोकसंख्येच्या प्रश्नावर तोडच नाही कीं काय ? मला तरी ती कोठेहि आढळली नाही. बाहेरून अब्जावधि रुपये किंमतीच्या यंत्रसामुग्रीची आयात करून औद्योगीकरण करावयाचें व अब्जावधि रुपये खर्चून खेडेगांवें सुधारवायाचीं म्हटलें, तरी कोणताहि देश अशी गुंतवण करण्यास तयार होणार नाही. हिंदुस्थानहि ती स्वीकारणार नाही. हिंदुस्थानास स्वतःच्या बाफेवरच आपलें पुनर्घटनेचें इंजन चालवावें लागेल व ही तशी वाफ पुरेशी पडणार नाही, हें उघडच दिसत आहे."

— : साठे बिस्किटे : —

ऑरेंज व श्रूसबरी

आतां स्थानिक माहकांस अल्प प्रमाणांत मिळूं लागलीं. युद्धसमाप्ति झाली असल्याकारणानें परगांवचे माहकांसहि हळू हळू मिळूं शकतील.

—साठे बिस्किट कं., पुणे २

विमा-काम-बक्षिसें

'सह्याद्रि' प्रतिनिधींसाठी बक्षिसांची अपूर्व योजना !

'सह्याद्रि' विमेदारांना किमान हप्ते व भरपूर सवलती !!

एजन्सी व पॉलिसी अत्यंत फायदेशीर.

- शाखा-
काळभोर आणि कं., पुणे.

अधिक माहितीसाठी
लिहा अगर भेटा.

गो. ग. सौंदणकर
मॅ. डिरेक्टर, सह्याद्रि विमा कं. नासिक.

पैसा आणि ज्ञान वाढवा !

श्रीमंत कसें व्हावें ?—संपत्तीचा सुंदर मार्गदर्शक किं. १॥ रु., यशाचा सूर्योदय—व्यापारांत नक्की यश मिळतें किं. १॥ रु., काम आणि कामिनी—नैसर्गिक सौख्याचें सुंदर विवेचन करतें किं. १॥ रु., मृत्युलोकचा प्रवास—अद्भुत कथानक ! किं. १ रु.

मेसर्स—विपट आणि मंडळी,
पो० कराड, जि. सातारा.

बिनचूकच्या माहितीनें

मोजक्या प्राप्तीत वाढत्या संसारखर्चास सहज आळा घालतां येतो
प्रत्यक्ष माहिती मोफत — किंमत ४ आणे
—धी बॉम्बे जनरल एजन्सी—
भायखळा पुल, नं. २७ मुंबई.